

Са појавом првих назнака светске економске кризе потпредседници економског дела српске владе износили су оптимистичке процене од тога да ће нас глобална криза заобићи до тога да она представља нашу развојну шансу. Данас, када је очигледно да нас глобална криза није заобишла и да није никаква развојна шанса, министри нас убеђују да је катастрофално стање српске привреде последица светске економске кризе али је влада адекватним мерама битно умањила њене негативне последице, те је Србија забележила релативно мали пад БДП-а.

Сада је очигледно да нас светска економска криза није заобишла и да није била наша развојна шанса, а у наставку ћемо видети како су неутемељене и далеке од истине и друге две тврдње које слушамо од владиних економиста: да је катастрофално економско стање последица светске кризе, те да је влада својим мерама успешно реаговала на кризу.

Ако анализирамо економску политику и погледамо резултат који су у Србији постигнути до избијање светске економске кризе (средина 2008) године, лако ћемо закључити да се у погрешној економској политици крију фундаментални узроци колапса српске привреде, а светска економска криза их је само показала у јаснијем светлу. Нове власти су се после „српске октобарске револуције“ (2000. године) определиле за економску политику (*Вашингтонски договор* –

неолиберални програм чији су основни елементи: стабилизација, либерализација и приватизација) која се, у последњој деценији XX века, свуда у свету показала изузетно неуспешном – у свим државама где је примењивана. Уместо да се посвете изградњи адекватне институционалне инфраструктуре за тржишну привреду, успостављању владавина права и стварању оптималних услови за конкуренцију, наши реформатори су акценат ставили на стабилизацију, либерализацију и приватизацију.

Стабилизацију су, углавном, свели на стабилан курс динара, односно политику прецењеног курса динара која »покупљује« домаћу робу на иностраном тржишту и дестимулише извоз, те доводи до раста спољнотрговинског дефицита и »гушења« домаће производње. Радикалном либерализацијом која је спроведена одмах на почетку ДОС-ове власти допринела је додатном »гушењу« домаће производње пошто је просечна увозна царинска стопа смањена, у кратком року, са 14,5 на само 4,5 одсто, а укинута су и готово сва ванцаринска ограничења. Стабилизација и либерализација, како су спровођене у Србији, довеле су до »гушења« домаће производње и обарања вредности наших предузећа која, у условима масовне приватизације, прелазе у руке нових власника по изузетно ниским ценама, па су, једним делом, у праву и они који говоре о распродаји државне имовине. Поред тога, наши реформатори су се определили за модел приватизације продајом у коме се остварени приходи, углавном, нису користили за привредни развој него за текућу буџетску потрошњу.

Погледајмо сада какви су резултати забележени у Србији до избијање светске економске кризе (середина 2008) године, вођењем овакве економске политике. До тада је већина државне (друштвене) имовине распродата и највреднији део („породично сребро“) је прешао у руке странаца, а спољни дуг, који је крајем 2000. године износио мање од 11 милијарди долара (и поред отписа 4,7 милијарди долара) значајно је повећан и 2008. године достиже 30 милијарди долара. Србија је забележила девизни прилив од преко 30 милијарди долара само по основу приватизационих прихода и нових задуживања у иностранству, а приближно исти износ прилива забележен је по основу девизних дознака (грађана) из иностранства. Све то је, уместо у развој привреде, највећим делом усмерено у потрошњу. У свим годинама од 2001. потрошња је у Србији већа од БДП-а (2006. године за невероватних 35%). Спољнотрговински дефицит који је до 2000. био мањи од 2 милијарде долара годишње, у првој половини 2008. године износи месечно више од једне милијарде долара.

Према подацима Европске банке за обнову и развој, у периоду 2000-2007. година, од 29 земаља у транзицији 14 земаља је имало виши, а 3 земље сличан раст БДП као Србија. Структура раста нашег БДП-а показује да у том расту са 80% учествују сектори трговине, саобраћаја и финансијског посредовања, који се по својој природи на јављају моторима раста, док је индустријска производња у 2007. години за 4% мања него 1998. године, у време економских санкција. Број запослених у Србији је 2007. године (2002344) и у апсолутном износу мањи него 2001. године (2101668), а на листи Светског економског форума, сачињеној по висини инфлације у 2007. години, налазимо се на 124. месту од укупно сто тридесет једне рангиране земље.

Овакви резултати јасно показују да је катастрофално стање у српској привреди последица, пре свега, погрешне економске политике, а да је светска економска криза само убрзала и заоштрила неизбежно суочавање са суровом истином да „бећарска економија“ (ослоњена на само три потпорна стуба – три ПС: продај својину, позајмљуј свуда и потроши све; или једноставније три П: продај-позајми-потроши) не може дуго да траје и да увек има трагичан завршетак.

Мањи пад БДП-а у Србији у односу на многе развијене земље исто тако није последица адекватних мера којима је српска влада успешно „парирала“ светској економској кризи, него је, нажалост, слабост наше привреде – малог обима производње и њене лоше структуре, те изразито малог извоза. У опсежном истраживању које је урадила група словеначких економиста (на челу са проф. др Јанезом Прашникаром) о последицама економске кризе на поједине земље, констатује се да је најозбиљнија последица глобалне кризе био изненадни колапс светске трговине, који се догодио између трећег

квартала 2008. и другог квартала 2009. године. Пад светске размене био је много већи од пада БДП-а, те су због тога глобалном кризом највише биле погођене земље које су велики извозници и произвођачи роба „са могућношћу одгођене потрошње“ (*„postponeable goods“*) – трајних потрошних и инвестиционих добара. Тако је пад БДП-а у другом кварталу 2009. у односу на претходну годину износио у Немачкој 7,1%, у Шведској 7,0%, а у Србији 3,5% и Македонији 1,4%. Неће бити да је српска влада била много успешнија, у ублажавању последица светске економске кризе, од влада Немачке и Шведске, а да су веће умеће показале владе Македоније, а нарочито Албаније (која је забележила пад БДП-а од само 0,7%). Због тога што су велики извозници и произвођачи роба „са могућношћу одгођене потрошње“ Немачка и Шведска су имале већи пад БДП-а од земаља (Србија, Македонија, Албанија) које мало извозе и скоро не производе трајна потрошна и инвестициона добра. У томе је суштина, а не у способности српске владе да адекватним мерама успешно ублажи негативне последице светске економске кризе.

Као што нису били у праву на почетку светске економске кризе (није нас заобишла и није била развојна шанса), министри наше владе греше и данас (кад тврде да је глобална криза одговорна за наше проблеме, те да се они успешно носе са њеним последицама). Нажалост, исти ти министри нам скоро пуну деценију нуде стално нова и нова обећања («*Србија на добром путу*», «*Поносна Србија*», «*Стотине хиљада нових радних места*», «*Хиљаду евра за акције*», «*Бољи живот*» ...) , која се убрзо показују као неке од многих обмана у непрекидном низу, а грађани после сваке од њих све лошије живе и страхују за своју и будућност својих потомака.